

Luther Heraut

Maandblad van de
Evangelisch-Lutherse gemeente
te 's-Gravenhage

138e jaargang
no. 7 en 8
Juli/Aug. 2023

De zomer tegemoet...

Op de 21e juni liepen deelnemers aan de verwonderwandering de zomer tegemoet. Het was de langste dag, de kortste nacht. Centraal stonden verwondervragen over wat de mooiste geluiden zijn, wat goed is om te horen. Laten we deze zomer gebruiken om ons te blijven verwonderen. Over de zon, de schepping, God en elkaar!

<i>Beste Mensen</i>	<i>Verwonderwandering</i>	<i>In de stad en Verder</i>	<i>Leren van Luther</i>
Pag. 3	Pag. 6	Pag. 6	Pag. 8

Inhoudsopgave

Pastoralia	2
Uit de gemeente	3
Rondom de zondag	5
Door de week heen	6
In de stad en verder...	7
Young Info	11
Overzicht diensten	12

Pastoralia

Beste mensen,

De zomer staat voor de deur. Een mooie periode waarin we veel buiten de deur doen en de natuur intrekken. Zelf ben ik dol op zwemmen in zee, u ook? Op woensdag 21 juni, de langste dag, trok een deel van de Lukaskerk, de lutherse gemeente en andere geïnteresseerden de duinen in voor een 'verwonderwandeling'. Deze eindigde op het strand, bij zonsondergang. Het was erg mooi en inspirerend, heb ik begrepen. Goed om de aankondigingen van de verwonderwandelingen in de gaten te houden. Onze ouderling Mirthe Mulders is een van de organisatoren. Met deze beknopte natuurtochten proberen we ook in onze gemeente het besef levend te houden dat wij mensen behoren tot Gods schepping, net als de natuur en er niet maar een beetje naast of erger, boven, staan. Al gedragen we ons als mensheid vaak wel zo en heeft ook de kerk eraan bijgedragen dat de mens het Bijbelse rentmeesterschap heeft ingevuld als een vorm van onderwerping van de overige schepselen, met uitbuiting, vervuiling en een versterkte klimaatverandering tot gevolg. Lezenswaardig is wat dit betreft het boek 'Groene Theologie', van ds. Trees van Montfoort. Goede lectuur voor in de zomer. Ik hoor graag wat u ervan vindt!

Twee dagen nadat voor de Griekse kust een schip met honderden vluchtelingen en migranten kapseisde en verging, werd in de Haagse Bethelkapel een wake voor vluchtelingen gehouden, georganiseerd vanuit STEK Den Haag. Nog onder de indruk van wat er gebeurd was, maar ook in het wrange besef dat er sinds het jaar 2000 ruim 60.000 vluchtelingen op zee zijn omgekomen, spraken we over hoe wij ons als kerk en als individuele christenen te verhouden hebben tot de humanitaire crisis die zich afspeelt aan en ook binnen de grenzen van Europa, dat met pushbacks en andere grove maatregelen

zoveel mogelijk ongewenste mensen buiten de deur probeert te houden. Het gesprek ging die dag over het thema 'grenzen'. Grenzen die bereikt zijn als het gaat om mens(on)waardige behandeling van mensen die op de vlucht slaan of als migranten op een betere toekomst hopen. Grenzen ook aan wat wij als maatschappij al dan niet kunnen (of willen) opbrengen aan het bieden van ruimte aan deze medemensen. Het was af en toe ook een spannend gesprek, want sommigen vroegen ook (terecht, naar mijn mening) aandacht voor de vraag wat onze samenleving die nog vele andere problemen heeft, aankan. Gemakkelijke oplossingen zijn er immers niet. Maar indringend was het zeker en we moeten hierover ook als kerk blijven nadenken. In de PKN als geheel, maar ook in de Haagse kerken, waaronder onze eigen gemeente. Wordt vervolgd.

Als we terugblikken op wat er in onze gemeente gebeurde, begin ik bij zondag 4 juni, zondag Trinitatis. Er werd een inspirerende eredienst gevierd, waarin ds. Gert Scholten voorging en de cantorij haar medewerking verleende. De week erop, op 11 juni, werd Novée Kater gedoopt. Een meisje van drie dopen is toch wat anders dan een baby! Novée liet al voor de dienst begon aan iedereen die het wilde horen weten: "Ik word gedoopt!". Ze zag daar echt naar uit. Dat was verheugend en ontroerend tegelijk. Het werd een mooie - misschien wat lange - dienst, waarin we naast de Heilige Doop ook dat andere sacrament vierden, het Heilig Avondmaal. Zo zijn we samen gemeente, van jong tot oud. Jammer was dat het op 15 juni geplande groothuisbezoek niet kon doorgaan, omdat niemand zich had opgegeven. We geven nog niet op, want we geloven in de kracht van het geloofsgesprek van hart tot hart en van huis tot huis. Daarom zal er na de zomer een nieuw groothuisbezoek worden gepland voor de regio Zoetermeer. Daarover leest u meer in een volgende Luther Heraut.

Voor wie deze zomer in onze stad (en regio) leuke en tegelijk zinvolle activiteiten wil ondernemen, is er van alles te doen in het kader van zomerstek. Zie de website van STEK Den Haag: www.stekdenhaag.nl. En elke zondag is er natuurlijk een eredienst in de Lutherse Kerk of de Lukaskerk en is er het vredesgebed op dinsdag 17.30 uur. Dat blijft toch een grote zegen, dat wij elke week in volle vrijheid met elkaar kunnen vieren! Wat ook alvast goed is om te weten is dat de cursus 'Leren van Luther' zal starten, die in het teken zal staan van 'Liturgie'. Onze gemeente is een van de 15 locaties waar deze cursus te volgen is (aanvang december, aanmelden kan al wel). Het doet me deugd dat deze cursus nog steeds loopt en zoveel meer gemeenten en mensen bereikt dan toen we haar ruim tien jaar geleden opstartten vanuit de noordelijke Lutherse gemeenten.

*Mede namens collega ds. Jannet van der Spek
wens ik u een goede zomer toe,
hoe en waar u die ook doorbrengt!
Ds. Erwin de Fouw*

Bedankt!

Bedankt voor de bloemen, telefoontjes en lieve kaarten die ik gekregen heb, nadat ik bij een valpartij mijn bovenarm gebroken heb. Al het medeleven is heel fijn.

*Groetjes,
Els Pellen*

Uit de gemeente

De kerkenraad vergaderde

In de junivergadering stelt de kerkenraad het beleggingsstatuut van de Diaconie vast. We bespreken een casus over 'Veilig Kerk zijn' met de daarbij behorende vragen.

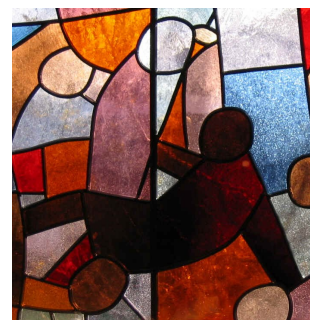
De namen en contactinformatie van de vertrouwenspersonen van de Protestantse Gemeente Den Haag worden opgenomen op onze website en in de Luther Heraut. We stellen een voorlopige lijst op van personen voor wie een Verklaring omtrent gedrag (VOG) moet worden aangevraagd. In de septembervergadering pakt de kerkenraad dit onderwerp verder op.

Onze classispredikant Julia van Rijn gaat per 1 september met emeritaat en op verzoek van de classis leveren we een bijdrage aan haar afscheidsboekje.

De ouderendienst op 12 november wordt verzet naar 19 november in de Lukaskerk in verband met een verhuuraanvraag op 12 november in onze kerk. Met dank aan iedereen die het mogelijke maakte om dit te realiseren.

Op 10 juli vergadert de kerkenraad en de vergadering van augustus vervalt in verband met de vakanties van predikanten en kerkenraadsleden.

Loes Klijn, secretaris

Uit de Diaconie

De zomereditie van de Luther Heraut betekent ook dat de vakanties in alle schakeringen gaande zijn. We kijken uit naar alle verhalen die zullen komen, uit de jeugdkampen en seniorenweken en wat niet al. Voor de Diaconie ook even een moment van terug kijken. Nicolette heeft de klus geklaard, de jaarrekening is af, wat weer een gigantisch karwei was. Eén van de diakenen heeft een gemeentelid kunnen helpen bij bankproblemen. Banken die door hun 'vereenvoudigingen' voorbij gaan aan de mens achter de rekening, die daardoor tot wanhoop gebracht kan worden. Gelukkig dat een collega-diaken hierin een helpende hand kon reiken, maar ook een gemeentelid verleent van tijd tot tijd zulke hulp. Mocht u ook behoefte hebben aan een steuntje in de rug, schroom dan niet te vragen of ernaar gekeken kan worden.

Wekelijks wordt er bij het vredesgebed ook gebeden voor vergeving voor onze onverschilligheid voor daklozen. Zij zijn er, we komen hen tegen in de stad, we lopen er makkelijk langs, maar we kunnen er niet aan voorbij!

Ook de voedselbank blijft doorgaan in de vakantie en als uw supermarkt aanbiedingen heeft van extra artikelen, denkt u dan ook aan de kist voor de voedselbank? De trouwe donateurs bij deze, onze hartelijke dank.

Allen een goede vakantietijd en fijne zomer gewenst.

*Hartelijke groet vanuit de Diaconie,
Gerard van der Laan*

Van de ouderlingen

Met de Lukaskerk zijn we begonnen met het organiseren van de gemeentezondag, leuk om zo samen na te denken hoe we een nieuw kerkelijk jaar willen vieren. Zo blijf je elkaar inspireren en uitdagen om weer nieuwe dingen te bedenken. Binnenkort hoort u meer over het programma, maar wij hebben er in ieder geval al zin in! De zomer is er nu ook meteorologisch, gevoelsmatig was deze er al een paar weken, dus er komt weer even een andere periode aan voor de kerk. Voor een gedeelte rustiger, maar er zijn natuurlijk nog steeds vieringen en activiteiten. Zelf mag ik mee naar de Lutheran Summer School in Krakau, in de volgende Luther Heraut zult u hier het verslag van lezen. Voor nu wensen we u graag een fijne zomer en hopelijk tot snel!

Mirthe Mulders

Vertrouwenspersonen

De kerk zien we graag als een plek waar je veilig bent. De realiteit is dat ook hier mensen soms slachtoffer zijn van pesten, geweld, machtspeletjes, misbruik. En juist in de kerk is dat extra pijnlijk, omdat je het daar niet verwacht. De Protestantse Kerk Den Haag werkt daarom aan een cultuur waarin geen plaats is voor grensoverschrijdend gedrag.

Dat betekent bijvoorbeeld dat elke gemeenschap binnen de Protestantse Kerk Den Haag zorgt voor een veilige omgeving, waarin mensen integer met elkaar omgaan. Er zijn twee onafhankelijke vertrouwenspersonen aangesteld, die werken onder geheimhoudingsplicht. Onafhankelijk: dat betekent dat de vertrouwenspersonen geen lid zijn van een wijkkerkenraad in Den Haag. Heb je vragen over of vermoedens van grensoverschrijdend gedrag in jouw omgeving of heb je er zelf mee te maken? Dan kun je met hen praten, in alle vrijheid en vertrouwelijkheid. Indien nodig, en als jij dat wilt, brengen zij je in contact met professionele hulpverleners of helpen ze om iets wat je ondervonden hebt aan te kaarten.

De vertrouwenspersonen zijn:
Marijke Mootz, 070-3181610
vertrouwensvrouw@pkn-den Haag.nl
Pieter Vos, 070-3181690
vertrouwensman@pkn-den Haag.nl

De vertrouwenspersonen doen hun werk onafhankelijk en hebben geheimhoudingsplicht.

LET OP

Per 1 juli passen we verschillende mailadressen aan:

- ⇒ alle vragen aan de kerkenraad en colleges gaan via Loes Klijn, scriba: elgdenhaag@gmail.com
- ⇒ alle vragen aan de koster, Henk Baaima gaan via kosterij@luthersdenhaag.nl (onveranderd)
- ⇒ alle vragen rondom publiciteit en aanmelden activiteiten gaan via lutherheraut@gmail.com

Verzoek om alle andere mailadressen die eindigen op @luthersdenhaag.nl te verwijderen.

Contactadressen

Kosterij: Lutherse Burgwal 7
Koster: Henk Baaima 070-3636610,
kosterij@luthersdenhaag.nl
Vakantie 28 juni - 20 juli

De kerkenraad

Voorzitter: Mascha de Haan, tel. 06-14853009
Secretaris: Loes Klijn, tel. 06-40630184
elgdenhaag@gmail.com
Ouderlingen: Mascha de Haan, Mirthe Mulders
Kerkrentmeesters: Helena Axler, Jolly Valstar-Vos,
Ewald Grund
Diaconie: Apilena Sapioper, Nicolette
Faber-Wittenberg (vakantie 12-30 juli),
Gerard van der Laan

Predikanten

Ds. Jannet van der Spek, tel. 070-4062077
of 06-41728662, jmtvdspek@hetnet.nl
Vakantie: 3-23 juli en 6-12 augustus
Ds. Erwin de Fouw, tel. 06-20775145,
erwindefouw@telfort.nl
Vakantie: 27-28 juli en 31 juli-20 augustus

Organist en cantor

Sander van den Houten, organist: 06-25333652,
sandervdhouten@hotmail.com
Monique Schendelaar-de Graaf, cantor:
06-40306231, myschendelaar@tele2.nl

Vertrouwenspersonen

Marijke Mootz, 070-3181610
vertrouwensvrouw@pkn-den Haag.nl
Pieter Vos, 070-3181690
vertrouwensman@pkn-den Haag.nl

Swaenesteyn en Swaenehove

Saffier, de organisatie welke de verzorgingshuizen van voormalige lutherse signatuur beheert, heeft als geestelijk verzorger Dirk Gudde voor WoonZorgPark en Swaenehove (Heiloostraat 296, 2547 KX Den Haag, 070-3084830). In WoonZorgPark Swaenesteyn (Nieuwendamlaan 1, 2547 JG Den Haag, 070-4487000) is Loes de Jong als geestelijk verzorger werkzaam.

Seniorenbijeenkomst

Els Pellen, tel. 06-50434300 en
Joke Momberg, tel. 06-22750242

Stichting Cultuur en Muziek in de Lutherse Kerk

scmlk070@gmail.com

Orgelcommissie

Contactpersoon: Nico van Stokrom

Kerkkoor Maarten Luther

secretaris: Tanya Gelsema, gelsema@gmail.com
Elke dinsdagavond van 20.00–21.30 uur.

Stichting Wees- en Oudeliedenhuis

Frank Everaarts, tel. 070-3250220

Jour der Senioren

Els Gaemers, tel. 070-3200972

Werkgroep publiciteit

Coördinator: Mascha de Haan
(lutherheraut@gmail.com)
webbeheerder: Mascha en Myrthe de Haan
Leden: Anders van der Meij, Ida Baaima

Coördinatie auto- en taxivervoer

Indien u niet op uw gebruikelijke manier naar de zondagse eredienst kunt komen, neem dan contact op met Henk Baaima (tel. 070-3636610) voor vervoer per taxi. U kunt van deze mogelijkheid 12 keer per jaar gebruik maken, tegen betaling uwerzijds van de kosten van het openbaar vervoer. Schroom niet om hiervan gebruik te maken.

Diaconale hulp

Algemene informatie via college van diakenen.

Rekeningnummers

- ◆ Evangelisch-Lutherse Gemeente 's-Gravenhage
NL57RABO0373720823
- ◆ Evangelisch-Lutherse Gemeente 's-Gravenhage inz. Verhuur
NL82RABO0373720858
- ◆ Diaconie ELG 's-Gravenhage
NL91INGB0000037958
- ◆ Orgelfonds ELG 's-Gravenhage
NL29INGB0000614866
- ◆ Evangelisch-Lutherse Jeugdraad
NL35RABO0373720831
- ◆ Kampcommissie ELJR 's-Gravenhage
NL17INGB0000124553
- ◆ Penningm. Kerkkoor Maarten Luther
NL70INGB0001917129
- ◆ Stichting Cultuur en Muziek in de Lutherse Kerk
NL73INGB0006817612

DE LUTHER HERAUT voor september 2023

verschijnt op **zaterdag 2 september 2023**.

Kopijsluiting: **vrijdag 25 augustus 2023**.

Inleveren kopij: digitaal via

lutherheraut@gmail.com of via het adres van de kerk (*onder vermelding van kopij LH*).
Bij digitale verzending ontvangt u altijd een ontvangstbevestiging. Zo niet, neemt u dan contact op met Mascha de Haan (06-14853009).

Rondom de zondag

Opbrengsten van de collecten

De opbrengsten van de collecten van **2 juni tot en met 18 juni 2023** met de volgende collectiedoelen waren:

	Contant	pin/bank	totaal
KIA Zending	€ 145,00	€ 80,50	€ 225,50
LWF	€ 197,65	€ 35,00	€ 232,65
Straatpastoraat	€ 111,20	€ 17,50	€ 128,70
Kerk	€ 238,60	-/-	€ 238,60
Onderhoud geb.	€ 122,50	-/-	€ 122,50

De vieringen van de kerkdiensten kunnen via de livestream worden gevolgd. En wanneer u niet in de kerk bent, kunt u uw bijdrage aan de betreffende doelen of als algemene donatie alsnog via de bank overmaken.

U kunt een collecte ondersteunen door een bijdrage over te maken aan:

- ◇ Ev. Luth. Gem. 's-Gravenhage IBAN: NL57RAB00373720823 onder vermelding van het doel: kerk en onderhoud gebouwen.
- ◇ Diaconie ELG 's-Gravenhage te Den Haag IBAN: NL91INGB0000037958, onder vermelding van het doel of gemiste collecten.

Alle gevers hartelijk dank.

Collectiedoelen

Zondag 2 juli – Zomerkamp

Op 8 juli is het weer zover. Het zomerkamp van de Evangelisch-Lutherse Jeugdraad (ELJR) Den Haag gaat dan van start. Het zomerkamp wordt door hen ieder jaar georganiseerd voor kinderen van 7 tot en met 15 jaar. Dit jaar gaat het zomerkamp, met de bus, naar Biddinghuizen waar voor elke groep door een eigen leidingsteam een afwisselend programma wordt samengesteld. Op het programma staan onder andere spannende spelen, een sfeervol kampvuur, een avontuurlijke dropping, een swingende discoavond en natuurlijk een feestelijke slotavond.

Zondag 9 juli – Kerk in Actie vakantietasjes

Kinderen uit kwetsbare gezinnen in Nederland kunnen meestal niet op vakantie. Wanneer klasgenootjes erop uit trekken, blijven zij achter. Wat duurt een zomervakantie dan lang! Een vrolijke rugzak vol speelgoed, toegangkaartjes en een tegoedbon voor een ijsje is voor kinderen uit kwetsbare gezinnen extra welkom. Elke zomer deelt een groot aantal protestantse gemeenten deze rugzakjes uit aan kinderen in hun omgeving. Actie Vakantietas is één van de projecten waarmee Kerk in Actie kinderen in armoede helpt. Met uw bijdragen voor de Actie Vakantietas kunnen wij er als gemeente voor zorgen dat deze kinderen met deze rugzak vol verrassingen toch een beetje het vakantiegevoel ervaren.

Zondag 16 juli – gezamenlijke dienst in de Lukaskerk

Zondag 23 juli – gezamenlijke dienst in de Lukaskerk

Zondag 30 juli – gezamenlijke dienst in de Lukaskerk

Zondag 6 augustus – Kusu Kusu Sereh

Onze gemeente vindt het belangrijk om het geloof te delen met christenen over de hele wereld. Dit gebeurt niet alleen door onze verbondenheid met de Lutherse Wereld Federatie (LWF), maar ook door concrete partnerschappen aan te gaan met christelijke gemeenten in binnen- en buitenland. Zo zijn wij in het bijzonder verbonden met de Protestantse Beth Fage Gemeente te Kusu Kusu Sereh (op het eiland Ambon). Onze verbondenheid met de kerk in Kusu Kusu Sereh is er al jaren. We hebben samen een gandong- overeenkomst. Met elkaar onderzoeken we welke projecten in Ambon onze aandacht nodig hebben.

Zondag 13 augustus – Diaconie, ouderenwerk

De Diaconie ondersteunt zowel binnen als buiten de gemeente diverse projecten voor ouderen. Zo worden ouderendiensten gevierd, vindt regelmatig een seniorenkring plaats en wordt vervoer naar de kerk georganiseerd. Ook wordt financiële ondersteuning verleend aan vakanties voor diverse doelgroepen.

Zondag 20 augustus – Prelude

Deze stichting zet zich in om kinderen en jongeren in het Midden-Oosten, voornamelijk in Palestina en Israël, samen te brengen door middel van creatieve activiteiten zoals spel, muziek, theater, kunst, sport en dans. Zij stellen zich tot doel om hoop, positief denken, communicatie, discussie, interactie, samenwerking en sociale ontwikkeling te bevorderen. Dit voor en ten behoeve van mensen wonend in, afkomstig uit, of emotioneel verbonden aan Palestina en/of Israël. Zij richten zich met name op kinderen en tieners, maar sluiten ouderen niet uit.

Zondag 27 augustus – Collecte Noodhulp

Steeds zijn er nieuwe brandhaarden en rampen in de wereld. Daarom collecteren we op voorhand voor noodhulp en reserveren dit bedrag om bij acute nood direct te kunnen ondersteunen. De Diaconie zal achteraf melden waar het geld naartoe is gegaan.

Zondag 3 september – Straatpastoraat

Het Straatpastoraat leent een luisterend oor aan mensen die een groot deel van hun dagen en nachten doorbrengen op straat of in de maatschappelijke opvang. Het Straatpastoraat biedt hen de ruimte om te praten over de dingen die hen bezighouden, of het nu gaat om de zorgen van alledag of om 'hogere' of 'diepere' vragen van geloof en leven. Daarbij is er respect en aandacht voor mensen zoals ze zijn en de keuzes die ze maken. Ook over andere thema's als onderdak, verslaving of financiën wordt, indien gewenst, aandacht besteed. Het Straatpastoraat probeert mensen te ondersteunen die zélf op zoek zijn naar hulp of naar verandering en probeert hen te bieden wat voor de meesten van ons vanzelfsprekend is: aandacht en steun bij de kleine en grote vragen van het leven.

Bericht van de cantorij

De eerste helft van het jaar, tot aan de zomervakantie, hebben we flink gerepeteerd en veel gezongen. Wat een genot dat dit allemaal weer kan en wat lijkt dan de tijd van de corona alweer ver achter ons te liggen, gelukkig! We verleenden onze medewerking in de dienst op Quinquagesima in februari. Inmiddels waren we ook al flink aan het repeteren voor Goede Vrijdag met de Matthäuspassion van Heinrich Schütz. De dienst werd goed bezocht door mensen van binnen en buiten onze gemeente. Het werd door velen als indrukwekkend ervaren, zo vermeldden interne bronnen. Vervolgens kwam de Paasmorgen er achteraan als feestelijk hoogtepunt van het kerkelijk jaar.

Ondergetekende heeft zondag Cantate (7 mei) nog klank gegeven door te zingen met begeleiding van Chris. Het is altijd lastig om mensen bij elkaar te krijgen in de vakantieperiode van mei. Maar dit was zo een goede oplossing. Inmiddels hebben we onze laatste dienst gezongen op 4 juni (Trinitatis). Wat een prachtige dienst met veel muziek, zelfs tijdens de preek een stuk van Reger, waar gastpredikant Gert Scholten voorging. Het is toch heerlijk als liturgie en kerkmuziek samenkomen, zoals het hoort in de Lutherse Kerk.

Als deze Luther Heraut verschijnt, is het seizoen inmiddels ten einde. Onze laatste repetitie was op 27 juni voor de vakantie. We zijn dit jaar nog even doorgedaan omdat we veel zullen zingen na de zomer. Ten eerste 3 september in een 'gewone' dienst. We gaan met de cantorij meedoen aan het jaarlijks terugkerende Korenfestival Den Haag op 28 oktober 's middags bij ons in de kerk. Natuurlijk worden we bij veel stukken begeleid door onze eigen organist Sander van den Houten. Veel verschillende koren, veel soorten muziek en vooral veel plezier! Uiteraard is iedereen van harte welkom! Op zondag 29 oktober zullen we de reformatie vieren. De cantorij zal dan de korte cantate 'Der Herr ist mit mir' van Dietrich Buxtehude uitvoeren met een klein ensemble en Sander op kistorgel. De tekst komt uit psalm 118, vers 6 en 7 ('met de Heer aan mijn zijde heb ik niets te vrezen, wat kunnen mensen mij doen?'). Het slot van deze cantate eindigt met een feestelijk 'Alleluia'. Wat heerlijk dat we dat met elkaar kunnen doen! En wat fijn als er veel gemeenteleden komen vieren en luisteren!

Heb je trouwens zin om mee te zingen met de cantorij, ben je een beetje muzikaal, kan je goed toon houden, vind je het leuk om met allerlei kerkmuziek in aanraking te komen, nieuwe dingen te leren? Kom dan gerust een keertje langs op de repetitie op dinsdagavond van 20.00-21.45 uur. Na een paar repetities gaan we dan kijken of het van beide kanten als positief wordt ervaren. Iedereen is welkom, in elke stemgroep kunnen we mensen gebruiken, maar tenoren hebben een klein streepje voor ;-)

*Een mooie zomer gewenst!
Monique Schendelaar*

Door de week heen

Het gebed moet doorgaan!

Vanwege de Russische invasie in Oekraïne wordt het Citykwartier in de Lutherse Kerk vormgegeven als Vredesgebed. Want het gebed moet doorgaan!

Iedere dinsdag, 17.30 uur

Op dinsdag gaan om 16.00 uur de deuren van de kerk aan de Lutherse Burgwal open. Binnen zijn gastvrouwen en gastheren aanwezig, onder wie één van de voorgangers. Er is koffie en thee en gelegenheid om met de andere aanwezigen en vrijwilligers te spreken. In de stiltehoek kunt u een kaars aansteken en/of een gebedsintentie schrijven in het voorbedenboek. Uw gebedsintentie wordt dan opgenomen in de voorbeden tijdens het moment van stilte, bezinning en gebed. Om 17.30 uur vindt dit moment plaats. Er wordt een Bijbeltekst gelezen, gevolgd door stilte en voorbeden. En er wordt gezongen.

Vlag bij de Russische ambassade

Er hangt een Oekraïense vlag en mensen zijn uitgenodigd om een uur in te tekenen en bij de vlag te gaan staan: <https://haagsvredesinitiatief2017.nl/vredesactiviteiten/demonstratie-gaat-door/>

Coventrygebed

Eerste vrijdag van de maand om 13.15 uur op het 'Vredesplein' St. Jacobuskerk, Parkstraat 64A.

De seniorenkring in juli en augustus

We sluiten het seizoen af met het uitstapje op dinsdag 11 juli. Dit jaar gaan we naar de stoomtrein in Valkenburg (ZH) bij Leiden. Er zijn inmiddels al ruim 30 aanmeldingen. Het wordt vast een heel leuke dag. Na de zomervakantie komen wij weer bij elkaar op dinsdag 15 augustus. Omdat enkele kringleden in die week genieten van een heerlijke vakantie in Doorn, starten we dit keer met een gewone spelletjes middag en verschuiven we de startbingo naar dinsdag 29 augustus. Beide middagen zijn van 13.15 tot 15.30 uur op de Lutherse Burgwal 7 in Den Haag. Wij wensen u een heel fijne zomer in goede gezondheid.

*Met vriendelijk groeten,
namens alle vrijwilligers,
Els Pellen (tel. 06 50434300)*

Verwonderwandeling

Daar stonden we weer aan de rand van het Westduinpark. De derde verwonderwandeling in de zomer, waar we weer samen de zonsondergang mochten zien en liederen zingen. Deze keer stond de wandeling in het teken van luisteren. Waltraut en ik hadden de wandeling drie weken geleden 'proefgelopen' en het is zo bijzonder welke andere geluiden we deze keer hoorden. En met meer hoor je ook meer natuurlijk. Een geschenk om elkaar en de natuur weer zo te mogen ontmoeten, echt een traditie inmiddels!
Mirthe Mulders

Oproep voor de Bazaar

De Bazaar op 16 september dient zich rap aan en graag nemen we u mee in de verschillende oproepen:

- ⇒ Opnieuw mogen we gebruik maken van een kelderbox in Rijswijk om klein huisraad, boeken en zo meer op te slaan tot aan de Bazaar in september. Handig wanneer u nu al spulletjes (boeken, geluidsdragers, klein huisraad) kwijt wilt voor het goede doel. Als u zelf voor vervoer en menskracht kunt zorgen, kunnen de spullen dus naar Rijswijk. Overlegt u gerust met kostenrekenaar Henk Baaima over de mogelijkheden.
- ⇒ De bazaarcommissie is heel blij met alle spaaracties die er in de loop van het jaar zijn: zegeltjes van DE, de spaaracties van Albert Heijn, de Jumbo. Samen sparen kan natuurlijk ook. Veel digitale spaarapps kunnen zegeltjes overdragen om zo een kaart vol te krijgen. Met een beetje creativiteit moeten we heel veel kunnen sparen. We kunnen er mooie prijzen voor de loterij van kopen. Spaart u mee?
- ⇒ Wij zijn op zoek naar goede boeken op het terrein van onder meer Nederlandse literatuur; geschiedenis; voormalig Ned. Indië, Den Haag en kinderboeken. Mocht u in verband met een verhuizing of het opruimen van een woning een partij boeken zoals hier vermeld voor de bazaar beschikbaar willen stellen, dan kunt u hiervoor contact opnemen met Hans van Spanning: 070-3251310 of hvanspanning@ziggo.nl
- ⇒ Binnenkort start de verkoop van de loten voor de grote loterij. Doet u mee? De boekjes met loten verkopen we in de kerk.
- ⇒ We zoeken vrijwilligers
  - voor het opbouwen van de Bazaar op donderdag 14 en vrijdag 15 september;
  - voor de verkoop en ondersteuning op zaterdag 16 september;
  - voor het opruimen op maandag 18 en dinsdag 19 september. Aanmelden via Henk Baaima.

Met elkaar maken we er een prachtig evenement van!

Oproep Open Monumentendag

Zaterdag 10 september openen we onze deuren voor de Open Monumentendag.

Dit jaar is het thema 'Levend erfgoed' en voor onze gemeente vertellen we dat naar het dopen in onze gemeente. Hebt u nog een oude doopjurk, doopkaars of verhalen over dopen, geef dit dan door aan Henk Baaima of ds. Erwin de Fouw. We zullen alles mooi tentoonstellen. Ook zoeken we nog musici om de dag muzikaal op te fleuren.

In de stad en verder...

VIERkamp, een studiedag vol kerkmuziek en liturgie

Op 19 juli vindt in Kampen de eerste editie plaats van VIERkamp, een dag en avond voor zangers, organisten, koordirigenten en leden van liturgiewerkgroepen. Het thema is TROOST, en dat verkennen we met veel zang (o.a. Luther, Barnard, Oosterhuis), mooie koormuziek (onder andere Bach) en verdieping met een lezing. Ook zijn er twee vieringen van de getijden.

De organisatie wordt verzorgd door een team musici onder leiding van Elske te Lindert in samenwerking met de Liturgiewerkplaats. Monique Schendelaar en Sander van den Houten werken mee. Alle informatie en aanmelding: www.liturgiewerkplaats.nl

Pilot parkeren in de binnenstad

De gemeente Den Haag start per 1 mei 2023 een pilot van minimaal een jaar in de straten rondom ons kerkgebouw. Er komen voornamelijk parkeerplekken voor vergunninghouders. Overige bezoekers kunnen alleen nog parkeren met een dagkaart à € 50,- per dag. De Boekhorststraat valt hier net niet onder, maar het totaal aantal parkeerplekken is wel minder geworden. De parkeergarages blijven gewoon toegankelijk. Kijkt u dus vooral naar alternatieven. Het openbaar vervoer is goed richting de kerk, fietsen is misschien mogelijk voor u. We hopen u in ieder geval te blijven ontmoeten!

Mascha de Haan

Nog steeds door de week heen...

Ook bovenstaande foto past onder de noemer 'door de week heen...'. Ik maakte hem op Zaterdagmiddag 16 juni toen de deuren open gingen voor het concert van Boudewijn Groot (beiaard) en Sander van den Houten (orgel). Deze mannen, deze Mario's, waren met heel andere zaken bezig, maar hadden zichtbaar plezier. Helaas konden we ze niet overtuigen om naar het concert te komen luisteren...

Mascha de Haan

Leren van Luther: met Luther vieren

Op de volgende pagina vindt u de poster voor de nieuwe cursus. Data voor Den Haag: 14 december 2023, 11 januari 2024, 1 februari 2024 en 15 februari 2024. Aanmelden en info: lutherheraut@gmail.com. Hoe eerder de aanmeldingen binnen zijn, des te eerder kunnen we aangeven of de cursus doorgang kan vinden.

Lutherse vieringen kenmerken zich door hun sterk liturgische karakter, met vaste gezangen, acclamaties en responsies. Dat liturgische kader roept een bepaalde liturgische spiritualiteit op. Want liturgie raakt door haar vorm en haar inhoud aan al onze zintuigen. Liturgie is vertrouwd, maar verbindt ons tegelijkertijd met een traditie van ver heen. We ervaren schoonheid, komen in beweging (zitten, staan) en zijn samen zingend en sprekend betrokken op de dingen van God. Liturgie is 'de hemel op aarde brengen'.

In de cursus Leren van Luther verkennen we in vier bijeenkomsten enkele kernmomenten uit de Lutherse liturgie. En we gaan samen oefenen en onder woorden brengen wat we ervaren bij bijvoorbeeld het Avondmaal of tijdens de gebeden. Elke bijeenkomst begint met het aansteken van een kaars en een gebed, gedicht of lied. Elke bijeenkomst eindigt wederom met een gebed, bijvoorbeeld het Lutherse Avondgebed.

1 Een gewijde ruimte binnengaan: intochtlied, voorbereiding, Kyrie en Gloria Liturgie richt ons op een onzichtbare werkelijkheid die tastbaar wordt in een aan de hemel gewijde kerkruimte. Dat vraagt om een bepaalde houding, een bepaalde voorbereiding, waartoe intochtlied en voorbereidingsgebed ons aanzet. Wat is die houding? Welke rol speelt stilte? Met welke woorden kun je vervolgens een gezongen Kyrie voorbereiden? Welk Kyrie uit het Liedboek 2013 spreekt je het meeste aan? Wij beginnen de bijeenkomst na de opening met vijf minuten stilte terwijl de kaars in ons midden brandt.

2 Kenmerken van een goede Lutherse preek. Welke preek is je ooit bijgebleven? Hoe probeerde Luther mensen te raken in zijn preken? Hij preekte vrijwel elke dag! Gaat het Woord leven in preek en lezingen? Waar word je door aangesproken en waarom raakt het je? Wat is de opdracht voor een predikant? We lezen tijdens deze bijeenkomst een kort stuk uit twee preken en proberen de verschillen te benoemen.

3 Liturgische gebeden hebben een bepaalde vorm, soms met een gesproken of gezongen acclamatie. Die vorm is essentieel om God present te stellen en met weinig woorden véél te kunnen zeggen. Samen gaan we enkele gebeden schrijven die wij aan het einde van de bijeenkomst samen bidden.

4 Het heilig Avondmaal: dicht bij Christus zijn en kwetsbaar bij elkaar Aan de hand van vier verschillende avondmaalsopvattingen proberen we onder woorden te brengen wat het Avondmaal voor ons betekent. Hoe dacht Luther daarover? En hoe vaak kun je het beste Avondmaal vieren? We oefenen samen het in vele Lutherse kerken gebruikte Sanctus & Benedictus en het Agnus Dei.

Cursus Leren van Luther 2023-2024

Liturgische Spiritualiteit MET LUTHER VIEREN

Luther en de Lutherse traditie écht leren kennen waar het spannend wordt: dat is het doel van de cursus Leren van Luther. Want waarom kenmerken Lutherse vieringen zich door zo'n uitgebreide liturgie? Wat voor spiritualiteit rept dat op?

Aanmelden voor de cursus

Via onze website of stuur een e-mail (of bel) naar de contactpersoon van de cursuslocatie waar u de cursus wilt volgen. Aanmelding voor de online (zoom) bijeenkomsten kan ook via email naar: lerenvanluther@gmail.com.

Aanmelden en meer info:

www.lerenvanluther.nl

Liturgie is 'de hemel op aarde brengen'!
Liturgie raakt door haar vorm en haar inhoud aan al onze zintuigen. We ervaren schoonheid, komen in beweging en zijn samen zingend en sprekend betrokken op de dingen van God. We gaan lezen wat Luther daarover zegt en oefenen verschillende liturgische vormen.

Waarom?

Protestantse theologie is niet te begrijpen zonder kennis van het gedachtegoed van de kerkhervormer Maarten Luther (1483-1546). Het gedachtegoed van Luther heeft veel theologen geïnspireerd. In de cursus Leren van Luther wordt elk jaar op een andere wijze aandacht gegeven aan wat Luther en zijn theologie voor ons in onze tijd kan betekenen.

Wanneer?

Start op 15 locaties: eind september 2023
Voor data, locaties en digitale folder met uitgebreide informatie over de cursus zie: www.lerenvanluther.nl
De cursus bestaat uit vier middag- of avondbijeenkomsten van 1,5 uur. Deelname kost slechts € 20 per persoon.
Deelnemers krijgen de beschikking over een reader (pdf of kopie).

Er is ook gelegenheid om online deel te nemen.
De cursus gaat door bij minimaal acht deelnemers.
Deze cursus is voor deelnemers uit alle kerken en voor belangstellenden.

Voor wie?

Iedereen die zich wil verdiepen in geloofsvragen is er al een aantal jaren de cursus Leren van Luther. Dit jaar is het thema 'Met Luther vieren'. Het gaat in deze cursus over Luther en de Lutherse liturgie. We lezen wat Luther over liturgie te zeggen heeft, daarbij gaat het om meer dan om zomaar een 'orde van dienst'. In deze cursus verkennen we kernmomenten uit de liturgie. Wanneer u zich eens wilt verdiepen over Luther en de liturgische omgang met de Heilige dan is deze cursus iets voor u.

Groningen - Leeuwarden - Zwolle - Dalfsen - Zutphen - Arnhem - Eindhoven - Nijmegen - Ede - Culemborg - Utrecht - Bussum - Amsterdam - Den Haag - Heerlen

De docenten

ds. Susanne Freytag

ds. Margo Jonker

prof. dr. Markus Matthias

ds. Willy Metzger

Carry Nijland

ds. Mariëes Schulz

drs. Elsa Aarsen

ds. André van der Stael

dr. Theo van Willigenburg

Op deze plek vindt u het overzicht van activiteiten voor de komende maand

Wilt u op de hoogte blijven van nog meer activiteiten, abonneert u zich dan op de mail via Teken van leven (aanmelden via lutherheraut@gmail.com)

Dinsdag 4 juli

Vredesgebed, 16.00 uur (pag. 6)

Dinsdag 11 juli

Senioren dagje uit, 10.15 uur (pag. 6)
Vredesgebed, 16.00 uur (pag. 6)

Dinsdag 18 juli

Vredesgebed, 16.00 uur (pag. 6)

Woensdag 19 juli

VIER-kamp, hele dag (pag. 7)

Dinsdag 25 juli

Vredesgebed, 16.00 uur (pag. 6)

Dinsdag 1 augustus

Vredesgebed, 16.00 uur (pag. 6)

Dinsdag 8 augustus

Vredesgebed, 16.00 uur (pag. 6)

Dinsdag 15 augustus

Seniorenkring, 13.15 uur (pag. 6)
Vredesgebed, 16.00 uur (pag. 6)

Dinsdag 22 augustus

Vredesgebed, 16.00 uur (pag. 6)

Dinsdag 29 augustus

Seniorenkring, 13.15 uur (pag. 6)
Vredesgebed, 16.00 uur (pag. 6)
Cantorijrepetitie, 20.00 uur

Dinsdag 5 september

Vredesgebed, 16.00 uur (pag. 6)
Cantorijrepetitie, 20.00 uur

Zaterdag 10 september

Open Monumentendag (pag. 7)

Zaterdag 16 september

Bazaar (pag. 7)

Opmaak: Ineke van der Veen

YOUNG - INFO

INFORMATIEBLAD VOOR DE JEUGD

OFFICIËEL ORGAAN VAN DE "JEUGDRAAD DER EV. LUTH. GEM."

52e jaargang
no. 7/8
Juli/aug. 2023

Jeugdoudering:
Mascha de Haan
Johan Huizingastraat 17
2552 MB Den Haag
06-14853009
Kruisbesmascha@gmail.com

Penningmeester:
Frank Everaarts
Georges Bizetstraat 81
2551 ZD Den Haag
070-3250220
zipje.zopje@gmail.com

coördinatie Kampwerk:
Sander Dekker
Zaagbekhof 13
2623 MK Delft
0620191413 sander-dekker@live.nl
NL17INGB0000124553

Jeugdcentrum:
Boekhorststraat 8
2512 CR Den Haag
070-3636610
NL35RAB00373720831

Dag kinderen van de kerkkerk

Nog een week en dan is het zomervakantie. Jullie zijn vast al met dit zonnige zomerweer op het strand en bij de zee geweest. Op 24 juni was er nog een activiteit in de Kloostertuin: Vind jouw schat! Hoe ging dat? We horen het graag.

Vóór de echte vakantie begint hebben we nog twee zondagen om kerkkerk te vieren. Zondag 2 juli horen we van Sabine, dat het met Jozef in Egypte en zijn broers helemaal goed komt. Maar het blijft spannend, want kan Jozef zijn broers wel echt vertrouwen? Op 9 juli nemen we in onze eigen ruimte en ook in de kerk afscheid van Jeroen. Wat hebben wij het fijn gehad met jou. Vooral bij de optredens tijdens het kerstfeest en met Pasen voerde jij de ideeën heel verrassend uit. Natuurlijk gaan we jou en jouw enthousiasme missen. Daarom een extra dank je wel!

In de zomerdiensten zijn jullie van harte welkom in de Lukaskerk en in onze Lutherse Kerk. Er liggen kleurplaten voor jullie klaar in de kerkzaal.

Intussen hebben we al nieuwe plannen bedacht voor de tijd na de vakantie. De kerkkerk start weer op 27 augustus. Wat zijn we benieuwd naar jullie vakantie verhalen!

*Tot zondag!
Warme zomergroeten van
Jeroen, Jolien, Sabine, Sara en de
predikanten Erwin en Jannet*

Erediensten:

We vieren onze diensten in de kerk en online. U kunt de diensten iedere zondag vanaf 10.15 uur bekijken via YouTube: Teken van leven Luthers Den Haag of Kerkomroep (Lukaskerk).

Erediensten	Liturgische kleur	Collecten (pag. 5)
Evangelisch-Lutherse kerk Lutherse Burgwal 7-9 Den Haag <i>Er is crèche (na aanmelden) en kinderkerk voor kinderen van de basisschool</i>		
Zondag 2 juli Vierde zondag na Trinitatis Ds. Fokke Fennema	Groen	Zomerkamp Onderhoud gebouwen
Zondag 9 juli Vijfde zondag na Trinitatis Ds. Erwin de Fouw Viering Avondmaal	Wit	KiA-vakantietasjes Kerk
Zondag 16 juli Zesde zondag na Trinitatis LuLu zomerdienst in Lukaskerk (Om en Bij 2)	Groen	
Zondag 23 juli Zevende zondag na Trinitatis LuLu zomerdienst in Lukaskerk (Om en Bij 2)	Groen	
Zondag 30 juli Achtste zondag na Trinitatis LuLu zomerdienst in Lukaskerk (Om en Bij 2)		
Zondag 6 augustus Negende zondag na Trinitatis LuLu zomerdienst in Lutherse Kerk Ds. Jannet van der Spek	Groen	Kusu Kusu Sereh Onderhoud gebouwen
Zondag 13 augustus Tiende zondag na Trinitatis LuLu zomerdienst in Lutherse Kerk Voorganger nog niet bekend	Groen	Diaconie ouderenwerk Kerk
Zondag 20 augustus Elfde zondag na Trinitatis LuLu zomerdienst in Lutherse Kerk Ds. Jannet van der Spek Ouderendienst, ds. Fokke Fennema (onder voorbehoud)	Groen	Prelude Onderhoud gebouwen
Zondag 27 augustus Twaalfde zondag na Trinitatis Ds. Wout Huizing	Groen	Collecte noodhulp Kerk
Zondag 3 september Dertiende zondag na Trinitatis Ds. Erwin de Fouw Met cantorij onder leiding van Monique Schendelaar-de Graaf	Groen	Straatpastoraat Onderhoud gebouwen
Zondag 10 september Veertiende zondag na Trinitatis Ds. Erwin de Fouw Gemeentezondag met Lukaskerk	Groen	Orgelfonds kerk

Wilt u actuele informatie vanuit onze gemeente lezen?

- ⇒ **WEBSITE** Kijk op www.luthersdenhaag.nl
- ⇒ **LAATSTE NIEUWS** Abonneer u op de emailservice voor extra aankondigingen. U kunt zich aanmelden door een emailbericht te sturen naar lutherheraut@gmail.com
- ⇒ **FACEBOOK** Ga naar luthersdenhaag. Geen lid van Facebook? Geen nood: u kunt de pagina bekijken op internetpagina www.facebook.com/elgdenhaag
- ⇒ **LUTHER HERAUT** Lees het maandblad Luther Heraut. U kunt het per post ontvangen voor €25 per jaar, en gratis via de email. Via lutherheraut@gmail.com kunt u uw voorkeur aangeven. Voor onze gasten liggen er exemplaren op de leestafel bij de uitgang.

Colofon

Administratie: Kosterij, Lutherse Burgwal 7, 2512 CB, Den Haag, 070-3636610
Website: www.luthersdenhaag.nl
Abonnement: kosteloos bij digitale verzending, per post € 25,-/jaar
Redactie en opmaak: Mascha de Haan
Eindredactie: Nicolette Faber-Wittenberg